

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

31 03 20 21 р.

м. Київ

№ 397

Про затвердження Типової програми
підвищення кваліфікації педагогічних
працівників щодо впровадження оновленого
Базового компонента дошкільної освіти
(Державного стандарту дошкільної освіти)

Відповідно до пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630, на виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція» та з метою підвищення методичного й практичного рівнів професійної компетентності педагогічних працівників закладів освіти, що забезпечують здобуття дошкільної освіти дітям відповідного віку,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо впровадження оновленого Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) (далі - Програма), що додається.
2. Рекомендувати закладам післядипломної педагогічної освіти Програму для педагогічних працівників закладів освіти, що забезпечують здобуття дошкільної освіти дітям відповідного віку.
3. Державній установі «Український інститут розвитку освіти» (В. Карандій) організувати та провести серію вебінарів щодо реалізації Програми для забезпечення підготовки та проведення сертифікації регіональних тренерів.
4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на Заступника Міністра В. Рогову.

Т. в. о. Міністра

Віра РОГОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом Міністерства освіти і науки України
від 31.03.2021 р. № 397

ТИПОВА ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо впровадження
оновленого Базового компонента дошкільної освіти
(Державного стандарту дошкільної освіти)

Розробник: державна установа «Український інститут розвитку освіти»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Загальні положення

Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо впровадження оновленого Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) (далі – Програма) розроблена відповідно до державної політики в галузі дошкільної освіти, стратегій щодо оновлення її змістово-методичного, технологічного забезпечення, потреби підвищення якісного показника дошкільної освіти.

Актуальність Програми визначається необхідністю впровадження у практику закладів дошкільної освіти змісту, форм, методів організації розвивальної життєдіяльності дітей дошкільного віку з урахуванням стратегії, цілей, завдань оновленого Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) (далі – Стандарт). Програму розроблено згідно із положеннями чинного законодавства – законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту».

Програма передбачає формування загальних та фахових компетентностей щодо імплементації оновленого Стандарту з урахуванням особистісно орієнтованого, інтегрованого, компетентнісного, діяльнісного підходів.

1.2. Цільова аудиторія

Педагогічні працівники: науково-педагогічні працівники, фахівці Центрів професійного розвитку, методисти відділів дошкільної освіти обласних/міських інститутів післядипломної освіти; педагогічні працівники закладів освіти, що забезпечують здобуття дошкільної освіти дітям відповідного віку.

1.3. Мета і завдання

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення загальних та фахових компетентностей педагогічних працівників щодо впровадження змістового наповнення оновленого Стандарту в освітній процес закладів освіти.

Реалізація визначеної мети передбачає розв'язання таких *завдань*:

- ознайомлення педагогічних працівників із стратегіями та тенденціями, що склали основу для розроблення змісту оновленого Стандарту;
- формування розуміння слухачами сутності понять «Державний стандарт дошкільної освіти», «цінності дошкільної освіти», «компетентність», «освітнє середовище» «результати навчання», «якість дошкільної освіти», «змістове наповнення Стандарту»;
- удосконалення здатності та готовності цільової аудиторії планувати освітній процес з урахуванням положень оновленого Стандарту для вибудовування індивідуальної освітньої траєкторії дитини дошкільного віку;
- формування здатності педагогічних працівників організовувати різні види діяльності дітей у закладі дошкільної освіти на засадах діяльнісного, компетентнісного, особистісно-орієнтованого, інтегрованого, соціокультурного підходів та базових принципах (демократичність; рівний доступ до якісної дошкільної освіти кожній дитини, освіти без дискримінації за будь-якими ознаками; забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору; міжвідомча взаємодія; державно-громадське та державно-приватне партнерство в організації та управлінні дошкільною освітою; соціально-педагогічне партнерство громади та всіх учасників освітнього процесу).
- вдосконалення готовності педагогів до організації партнерства з батьками вихованців задля підвищення культури відповідального батьківства.

1.4. Напрями підвищення кваліфікації: розвиток загальних та фахових компетентностей; ознайомлення цільової аудиторії з особливостями реалізації Стандарту задля забезпечення якості дошкільної освіти в Україні; формування готовності організовувати освітній процес у закладі освіти, враховуючи зміст і завдання освітніх напрямів оновленого Стандарту; наступність між дошкільною та початковою освітою в реалізації перспектив розвитку дитини.

1.5. Результати навчання

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників передбачає формування їхніх загальних та фахових компетентностей.

Загальні компетентності, спрямовані на формування у слухачів здатності до:

- збереження цінностей дитинства, примноження здобутків дошкільної освіти, розуміння шляхів її поступу в історичній ретроспективі;
- вільного використання цифрових технологій для реалізації освітніх завдань та вдосконалення професійної діяльності;
- генерування нових ідей (креативність);
- прийняття обґрунтованих рішень;
- співпраця та взаємодія у команді;
- організація партнерської взаємодії з батьками вихованців;
- міжособистісна взаємодія;
- рефлексія та саморозвиток.

Фахові компетентності передбачають розвиток знань, умінь, навичок та способів діяльності педагогічних працівників:

- визначати та оцінювати актуальні проблеми дошкільної освіти;
- враховувати українські традиції та міжнародні практики в реалізації змісту оновленого Стандарту;
- розробляти змістово-методичне забезпечення освітнього процесу з урахуванням вимог оновленого Стандарту;
- розвивати у дітей дошкільного віку базові якості особистості (самостійність, відповідальність, працелюбність, лідерство, людяність, спостережливість, справедливість, ініціативність, активність, креативність та ін.);
- навчатися впродовж життя з метою підвищення особистісно-професійного саморозвитку;
- вивчати запити й очікування всіх учасників освітнього процесу в закладі освіти задля підвищення якості дошкільної освіти.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

- знати стратегії, структуру, цілі, зміст і завдання оновленого Стандарту;
- здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію й міжособистісне спілкування з дітьми дошкільного віку, їхніми батьками або особами, що їх замінюють;
- впроваджувати інноваційні педагогічні технології в освітній процес закладу освіти;
- планувати освітній процес з урахуванням оновленого змісту Стандарту;
- вміти адаптовувати прогресивні європейські практики та український досвід в освітній процес закладу освіти для підвищення якості дошкільної освіти.

Обсяг: 45 год. (1,5 кредит ЄКТС)

Форма підвищення кваліфікації: дистанційна/мережева

2. Зміст програми та форми роботи

Зміст Програми складається з теоретичної, практичної підготовки педагогічних працівників, а також виконання ними самостійної роботи.

Теоретична складова Програми зорієнтована на оволодіння педагогічними працівниками основними категоріями і поняттями; цінностями дошкільної освіти, базовими принципами реалізації Стандарту, ознайомлення із змістовим наповненням його інваріантним та варіативним складниками умовами реалізації.

Зміст *практичної складової* Програми передбачає формування здатностей та готовності педагогічних працівників до: врахування українських традицій та міжнародних практик в реалізації змісту оновленого Стандарту; розроблення змістово-методичного забезпечення освітнього процесу з урахуванням вимог оновленого Державного стандарту дошкільної освіти; розвитку в дітей дошкільного віку базових якостей особистості; вивчення запитів й очікувань усіх учасників освітнього процесу в закладі освіти задля підвищення якості дошкільної освіти, а також проектування індивідуальної траєкторії особистісно-професійного саморозвитку.

Практичні завдання виконуються слухачами у перебігу практичних занять, що передбачені навчально-тематичним планом Програми.

Самостійна робота містить завдання, що спрямовані на вивчення нормативних та інструктивно-методичних документів щодо організації освітнього процесу в ЗДО, завдання пошуково-дослідницького змісту, що спрямовані на розв'язання актуальних питань щодо впровадження оновленого Стандарту, рефлексію. У перебігу виконання завдань самостійної роботи слухачі презентують та захищають авторські проекти за освітніми напрямками.

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників забезпечується за дистанційною, мережевою *формами навчання* шляхом проведення інтерактивних вебінарів, відеоконференцій, онлайн-практикумів, обговорення актуальних питань та обмін досвідом щодо впровадження оновленого Стандарту.

Зміст програми складається з шістнадцяти взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою підвищення кваліфікації слухачі складають підсумковий тест.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 45 год., з них: 6 год. – лекційні заняття, 26 год. – практична робота, 11 год. – самостійна робота, 2 год. – підсумкові заходи.

Навчально-тематичний план

Назва тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Підсумковий тест	Усього
МОДУЛЬ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВАРІАНТНОГО СКЛАДНИКА ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ					
Тема 1. Доступна та якісна дошкільна освіта. Умови реалізації Державного стандарту дошкільної освіти	2	—	—	—	2
Тема 2. Особистісна компетентність дитини	2	—	—	—	2
Тема 3. Сутнісна характеристика освітнього напрямку «Особистість дитини»: рухова та здоров'язбережувальна компетентності	—	2	1	—	3
Тема 4. Нові вектори освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»	—	2	1	—	3
Тема 5. Зміст та завдання освітнього напрямку «Дитина в природному довкіллі»	—	2	1	—	3
Тема 6. Домінанта освітнього напрямку «Гра дитини»	—	2	1	—	3
Тема 7. Нові стратегії змістового компоненту освітнього напрямку «Дитина в соціумі»	—	2	1	—	3
Тема 8. Реалізація Державного стандарту	—	2	1	—	3

дошкільної освіти за освітнім напрямом «Мовлення дитини»					
Тема 9. Особливості змісту освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва»	—	2	1	—	3
Разом за модулем	4	14	7	—	25
МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВАРІАТИВНОГО СКЛАДНИКА ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ					
Тема 10. Характеристика освітнього напрямку «Особистість дитини. Спортивні ігри (шахи, футбол, баскетбол)»	—	2	1	—	3
Тема 11. «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота»: готуємо педагогів до впровадження освітнього напрямку	—	2	1	—	3
Тема 12. Реалізація Державного стандарту дошкільної освіти за освітнім напрямом «Мовлення дитини. Основи грамоти»	—	2	—	—	2
Тема 13. Особливості освітнього напрямку «Мовлення дитини. Іноземна мова»	—	2	1	—	3
Тема 14. Сутність і зміст освітнього напрямку «Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність»	—	2	—	—	2
Тема 15. Зміст і умови реалізації освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва. Хореографія»	—	2	1	—	3
Тема 16. Забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою в реалізації перспектив розвитку дитини	2	—	—	—	2
Разом за модулем	2	12	4	—	18
Підсумкові заходи	—	—	—	2	2
Усього	6	26	11	2	45

Розподіл годин за видами діяльності є орієнтовним. Кількість годин на вивчення окремих тем може змінювати інституція – суб'єкт підвищення кваліфікації – у межах часу, передбаченого нормативними документами та Програмою, з урахуванням індивідуальних запитів та професійного досвіду педагогічних працівників.

Вибір форми організації освітнього процесу, методів і засобів навчання для досягнення результатів навчання, визначених Програмою, здійснює суб'єкт підвищення кваліфікації.

Система та критерії оцінювання результатів навчання педагогічних працівників відповідно до оновленого Базового компонента дошкільної освіти визначаються суб'єктом підвищення кваліфікації.

ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВАРІАНТНОГО СКЛАДНИКА ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Тема 1. Доступна та якісна дошкільна освіта. Умови реалізації Державного стандарту дошкільної освіти

Державна політика у галузі дошкільної освіти в Україні. Дії та плани уряду щодо її реформування. Шляхи підвищення якості дошкільної освіти в Україні. Нові вектори Базового компонента дошкільної освіти (Державного освітнього стандарту). Забезпечення наступності змісту нового документа з попередніми редакціями, його відповідність викликам сучасної дошкільної освіти та запитам практиків. Цінності як основа нового стандарту дошкільної освіти. Базові принципи та характеристика умов реалізації стандарту дошкільної освіти. Показники готовності педагогічних працівників до реалізації Базового компонента дошкільної освіти.

Тема 2. Особистісна компетентність дитини

Складові та характеристика особистісної компетентності дитини в Стандарті. Психологічні закономірності особистісного розвитку дитини дошкільного віку: новоутворення та соціальна ситуація розвитку. Розвивальний потенціал педагогічної взаємодії як чинник особистісного розвитку дитини, що забезпечує якість освітніх результатів. Сучасні психолого-педагогічні практики та умови особистісного розвитку дошкільника. Організація освітнього процесу в закладі дошкільної освіти на засадах особистісно-зорієнтованого, компетентісного і діяльнісного підходів. Умови розвитку особистісної компетентності дитини в освітньому просторі закладу дошкільної освіти у співпраці із сім'єю.

Тема 3. Сутнісна характеристика освітнього напрямку «Особистість дитини»: рухова та здоров'язбережувальна компетентності

Трансформація підходів до змістового наповнення та методичного супроводу фізкультурно-оздоровчої діяльності закладів дошкільної освіти. Освітньо-оздоровчий потенціал професійної діяльності педагогічних працівників. Основні завдання підвищення кваліфікації педагогічних працівників до формування рухової та здоров'язбережувальної компетентностей дітей дошкільного віку. Нові підходи до спрямування освітнього процесу в контексті ідеї здоров'язбереження; технологічні основи формування означених компетентностей; умови та критерії їх сформованості. Особливості організації фізкультурно-оздоровчої діяльності у закладі дошкільної освіти. Зміст та завдання фізичного виховання. Закономірності фізичного та психічного розвитку дітей. Ефективність освітньої роботи з освітнього напрямку «Особистість дитини»: рухова та здоров'язбережувальна компетентності.

Тема 4. Нові вектори освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»

Нові підходи щодо організації освітньої взаємодії дітей за освітнім напрямом «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі». Зміст, структура і результативні показники сформованості ключових компетентностей: предметно-практичної, технологічної, сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної, дослідницької. Шляхи формування виокремлених компетентностей. Стратегічні й тактичні кроки щодо набуття дитиною дошкільного віку предметно-практичної, технологічної, сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної, дослідницької компетентностей. Сучасні форми залучення батьків до створення розвивального середовища вдома з метою формування у дітей предметно-практичних дій.

Тема 5. Зміст та завдання освітнього напрямку «Дитина в природному довкіллі»

Мета і завдання освітнього напрямку «Дитина в природному довкіллі». Особливості засвоєння дитиною законів природи, формування природодоцільної поведінки. Виховання емоційно-ціннісного ставлення до природного довкілля в процесі взаємодії з її об'єктами під час різних видів дитячої діяльності. Пізнавальна, дослідницька, трудова, ігрова діяльність як пріоритетні для формування природничо-екологічної компетентності дошкільників. Освіта для сталого розвитку у закладі дошкільної освіти. Домінантні складники освіти для сталого розвитку – екологічний, економічний і соціальний. Основні механізми та інструменти освіти для сталого розвитку. Формування у дітей дошкільного віку навичок, орієнтованих на сталий розвиток. Принцип емпатерменту, що покладено в основу до роботи з формування у дітей навичок, орієнтованих на сталий розвиток.

Тема 6. Домінанта освітнього напрямку «Гра дитини»

Сутність і зміст освітнього напрямку «Гра дитини». Складові ігрової компетентності дітей дошкільного віку та показники її сформованості. Реалізація цінностей та цілей дошкільної освіти крізь призму ігрової діяльності дитини. Гра як спосіб життєдіяльності дитини дошкільного віку та умова її особистісного розвитку. Здатність та готовність вихователів використовувати ігровий арсенал сучасної дошкільної дидактики. Підхід «Навчання через гру» як наскрізний у взаємодії педагога з дитиною у закладі освіти.

Тема 7. Нові стратегії змістового компоненту освітнього напрямку «Дитина в соціумі»

Мета, завдання та результати освітнього напрямку «Дитина в соціумі». Сутність, зміст і характеристика ключових понять соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку. Особливості формування соціально-громадянської компетентності дитини дошкільного віку в різних

видах діяльності. Індикатори сформованості соціально-громадянської компетентності у дошкільників. Пріоритетні форми, методи та засоби формування соціально-громадянська компетентності. Наступність між ЗДО і НУШ у формуванні соціально-громадянської компетентності дітей. Роль вихователя і батьків у формуванні соціально-громадянської компетентності дітей. Показники готовності педагогів щодо реалізації завдань із освітнього напрямку «Дитина в соціумі».

Тема 8. Реалізація Державного стандарту дошкільної освіти за освітнім напрямом «Мовлення дитини»

Зміст та завдання освітнього напрямку «Мовлення дитини». Характеристика цілісного підходу до формування мовленнєвої компетентності як одного з ключових критеріїв і умови становлення й розвитку мовленнєвої особистості дошкільника. Особливості забезпечення активної мовленнєвої практики для накопичення дитиною власного досвіду, адекватного використання мовлення в різних життєвих ситуаціях. Націлення педагогів на осмислення інноваційного підходу до організації мовленнєвої роботи з дошкільниками. Складники змісту роботи з формування мовленнєвої компетентності дошкільників; визначення умов реалізації змісту Державного стандарту за освітнім напрямом «Мовлення дитини». Характеристика ефективних дидактичних засобів розвитку мовленнєвої компетентності дітей. Показники готовності педагогів щодо реалізації завдань із освітнього напрямку «Мовлення дитини».

Тема 9. Особливості змісту освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва»

Особливості змістового наповнення освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва». Сутність і зміст мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку. Характеристика результатів набуття мистецько-творчої компетентності. Сучасні тенденції педагогічного супроводу формування мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку. Презентація сучасних форм та методів формування мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку в умовах ЗДО.

МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВАРІАТИВНОГО СКЛАДНИКА ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Тема 10. Характеристика освітнього напрямку «Особистість дитини. Спортивні ігри (шахи, футбол, баскетбол)»

Можливості використання сучасних спортивних ігор у забезпеченні рухового режиму закладу дошкільної освіти. Шляхи активізації рухової діяльності дітей дошкільного віку у перебігу організації доступних для них спортивних ігор. Ознайомлення слухачів із доступними дітям дошкільного віку спортивними іграми, програмово-методичним забезпеченням щодо формування спортивно-ігрової компетентності. Теоретичні та методичні засади навчання

дітей елементам спортивних ігор. Характеристика можливостей гурткової роботи у ЗДО. Особливості планування роботи з впровадження елементів спортивних ігор у практику фізкультурно-оздоровчої діяльності закладу дошкільної освіти.

Тема 11. «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота»: готуємо педагогів до впровадження освітнього напрямку

Сутнісна характеристика змісту та завдань освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота». Цифрова компетентність та її складові. Особливості використання інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій у роботі з дітьми дошкільного віку. Класифікація ІКТ засобів (за методичним призначенням). Засоби ІКТ в освіті. Проектування освітнього інформаційного середовища в ЗДО. Характеристика нетрадиційних форм і методів роботи з ІКТ. Участь вихователя і батьків у формуванні інформаційно-комунікаційних навичок дитини дошкільного віку.

Тема 12. Реалізація Державного стандарту дошкільної освіти за освітнім напрямом «Мовлення дитини. Основи грамоти»

Сучасні ефективні підходи до роботи з навчання дошкільників основ грамоти. Теоретико-практичні аспекти про: психофізіологічні та психологічні засади навчання грамоти; основні механізми та інструменти цього процесу. Засвоєння основ грамоти як складна аналітико-синтетична діяльність. Характеристика ефективних традиційних та інноваційних технологій і засобів навчання дітей основ грамоти. Показники готовності педагогів до інтерактивного та стимулювального процесу навчання дітей основ грамоти.

Тема 13. Особливості освітнього напрямку «Мовлення дитини. Іноземна мова»

Особливості та алгоритм формування іншомовної мовленнєвої компетентності в дошкільному періоді дитинства. Можливості інтеграції іноземної мови в різні освітні напрями та види діяльності. Особливості застосування оптимальних форм, методів, засобів у формуванні основ іншомовних фонетичних, лексичних і граматичних знань, навичок аудіювання, діалогічного та монологічного мовлення. Характеристика сформованості мовленнєвої компетентності в галузі іноземної мови у дітей дошкільного віку.

Тема 14. Сутність і зміст освітнього напрямку «Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність»

Зміст та особливості організації роботи з дітьми дошкільного віку за освітнім напрямом «Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність». Показники прояву соціальної компетентності й навичок фінансової грамотності у дітей дошкільного віку. Види діяльності (предметно-практична, ігрова, комунікативна, господарсько-побутова, пізнавальна) для формування у дітей

соціальної компетентності й основ фінансової грамотності. Участь батьків у реалізації завдань освітнього напрямку «Дитина в соціумі. Соціально-фінансова грамотність».

Тема 15. Зміст і умови реалізації освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва. Хореографія»

Характеристика змістових компонентів освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва. Хореографія»: емоційно-ціннісне ставлення, сформованість знань, навички та участь батьків. Сутність і зміст поняття «хореографічна компетентність». Фарватер хореографічної діяльності з дітьми. Основні методичні орієнтири реалізації напрямку: організація мистецької діяльності та умови хореографічного навчання дітей, можливості дитячої танцювальної творчості.

Тема 16. Забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою в реалізації перспектив розвитку дитини

Наступність та перспективи розвитку дитини в закладах дошкільної та початкової освіти. Принципи наступності між дошкільною та початковою освітою в реалізації перспектив розвитку дитини. Характеристика ключових позицій в освітніх стандартах дошкільної та початкової освіти, що забезпечують наступність між цими ланками освіти. Створення єдиного освітнього процесу, що розпочинається в дошкільному віці й логічно продовжується в школі. Показники готовності педагогічних працівників до забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою в реалізації перспектив розвитку дитини.

Питання для самостійного опрацювання

1. Розробити одну з форм навчально-мовленнєвої діяльності з дітьми (тема на вибір слухачів).
2. Розробити одну з форм організації художньо-мовленнєвої діяльності (тема на вибір слухачів).
3. Опрацювати технологію Є. Шулешка «Акваріум» з розвитку фонематичного слуху з подальшою розробкою 3-4 рекомендацій щодо її використання.
4. Опрацювати технологію М. Зайцева «Кубики» з розвитку фонематичного сприймання з подальшою розробкою 3-4 рекомендацій щодо її використання.
5. Заповнити таблицю «Елементи спортивних ігор у фізичному вихованні дітей» (вказати не менше 3 ігор).

№ з/п	Назва гри	Загальна характеристика	Можливості використання у роботі з дітьми дошкільного віку
1.	Футбол	Командна гра із м'ячем. Мета гри – забити м'яч у ворота протилежної команди.	Доступна дітям старшого дошкільного віку. Грають за спрощеними правилами. Потрібне прямокутне поле, ворота для кожної команди та шкіряний м'яч. Можна включати до змісту занять з фізичної культури, фізкультурних розваг, також організовувати гурткову роботу.

6. Розробити орієнтовний план впровадження однієї гри з елементами спорту (за вибором слухачів). Пояснити свій вибір.
7. Підготувати презентацію досвіду організації фізкультурно-оздоровчої роботи закладу дошкільної освіти.
8. Створити технологічне портфоліо з теми «Забезпечення функціонування здоров'язбережувального предметно-розвивального середовища в закладі освіти».
9. Опрацювати теми «Ресурси», підтеми «Вода» з курсу «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» з подальшим проходженням опитувальника. Розробити завдання для вправлення дітей у навичках ощадливого використання водних ресурсів.
10. Ознайомитися із сутністю законів природи, які сформулював американський учений Баррі Коммонер. Розробити фрагменти заняття природничого змісту, екскурсії, цільової прогулянки у перебігу яких діти засвоюють сутність і механізми дії законів природи.
11. Окреслити компоненти мистецького середовища за критеріями: сприятливе для особистого творчого розвитку дитини, для самостійної діяльності дітей, багатofункціональне для мистецького (у т. ч. хореографічного) навчання і розвитку дітей, для інваріантної та варіативної освіти. Схарактеризувати середовище з позиції: мотивування, реалізації ініціативи, творчості, партнерства дітей, універсальності, багатofункціональності використання дітьми і дорослими.
12. Охарактеризувати мистецьке середовище групової кімнати кожної вікової групи, що викликатиме хореографічні активності дошкільників під час їхньої самостійної діяльності 2-3 рази на день. Результати завдання, свої пропозиції, нетривіальні творчі ідеї занести у таблицю – у стовпчики по вікових групах.
13. Створити власний проєкт на одну із запропонованих тем («Пліч – о – пліч з тваринами»; «День без іграшок»; «День подарунків») за таким алгоритмом: 1.Мотивація діяльності. 2. Конструктивна взаємодія у командах. 3. Проживання. 4.Варіативність використання.5.Рефлексія.
14. Розробити ігри з логіко-математичного розвитку дітей (індивідуальні, в парній, груповій, колективній взаємодії), що можна використовувати під час проведення тематичних днів («Дорога», «Знайомство», «Кіно», «Магазин», «Свято», «Казка»), дотримуючись такого алгоритму: 1)введення у

- пізнавальну ситуацію – створення несподіваної ситуації-проблеми; 2) актуалізація знань дітей; 3) практикування з пізнавальним матеріалом, міркування дітей; виконання дослідницьких дій; умовисновки дітей за результатами проведених дослідів, вправлянь; закріплення отриманих висновків у продуктивній діяльності (аплікація, ліплення, малювання, моделювання) (одна тема на вибір слухачів).
15. Заповнити органайзер, що відображає підготовку педагога до збагачення у дітей старшої групи досвіду ігрової діяльності на тему «Вулиця міста» (зразок форми заповнення, в якому відображено рубрикацію «підготувати до спільної діяльності з дітьми», «підготувати до діяльності з дітьми в малих групах», «підготувати до індивідуальної роботи з дітьми», «узгодити з колегами», «повідомити батькам»).
  16. Скласти карту тематичних взаємозв'язків/тематичну павутинку понять, у якій в центрі представлено категорію «особистісна компетентність» та всі інші ключові компетентності, які набуває дитина в дошкільному віці.
  17. Проаналізувати інфографіку «Напрямок освіти, діяльність та компетентності дитини», «Розвиток ключових компетентностей дитини в освітньому процесі дошкільного закладу». Пояснити як різні компетентності сприяють становленню компетентності особистісної.
  18. Розробити інтерактивну презентацію для роботи з іншомовним лексичним матеріалом (тема на вибір).
  19. Продумати тематику для запуску Смартмобу з метою підтримки батьками інтересу дітей до вивчення іноземної мови.
  20. Опрацювати зміст освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва» (Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу <https://ezavdnz.mcfre.ua/book?bid=37876>) з метою створення ментальної мапи основних понять, що використовуються для характеристики емоційно-ціннісного, знаннєвого та навичкового складників мистецько-творчої компетентності дитини дошкільного віку.
  21. Визначити методичні інструменти (форми, методи, прийоми) модеративно-фасилітаторної моделі освітньої взаємодії вихователя з дітьми в мистецькій діяльності. Створити інтелектуальну карту з теми «Модеративно-фасилітаторна модель освітньої взаємодії в реалізації завдань освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва».
  22. Обґрунтувати педагогічні умови ЗДО для формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку.
  23. Зробити підбірку ігор для формування соціальних почуттів дітей дошкільного віку (вікова група дітей на вибір слухачів).
  24. Створити власну інтерактивну дошку для організації сенсорно-пізнавального простору дитини.
  25. Розробити веб-квест (тема на вибір слухачів) (освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота»).
  26. Опрацювати програму «Афлатон» задля ознайомлення з міжнародним досвідом організації освітньої роботи з дітьми в умовах закладу дошкільної освіти із соціально-фінансової грамотності.
  27. Розробити фрагмент заняття для дітей старшої групи з теми «Я і моя сім'я: Турбота про людей, яких ми любимо».

28. Розробити фрагмент заняття для дітей старшої групи з теми «Я і мої друзі: Допомагаючи один одному»
29. Розробити фрагмент заняття для дітей старшої групи з теми «Я і суспільство: Живемо і працюємо разом»
30. Розробити фрагмент заняття для дітей старшої групи з теми «Я і гроші: Витрачаємо, накопичуємо і ділимося»

Перелік практичних завдань

1. Розробити стимульні запитання і завдання до роботи з дидактичною наочністю (сюжетна картина, предметні картинки, літературні тексти), а саме: організація словникової роботи на підготовчому етапі та в процесі бесіди за змістом картини; організація роботи з формування навичок діалогічного мовлення (віртуальні діалоги, робота в командах на етапі активного проживання теми «сім'я»; добір ефективних методів опрацювання заданої дидактичної наочності з метою розвитку монологічного мовлення дітей.
2. Розкрити основні труднощі та перспективи широкого використання ігор з елементами спорту в практиці дошкільної освіти.
3. Обговорити досвід використання спортивних ігор в роботі з дітьми. Наскільки добре ми знаємо спортивні ігри?
4. Здійснити аналіз комплексних та парціальних програм з метою визначення програмово-методичного забезпечення використання спортивних ігор у фізичному вихованні дітей дошкільного віку.
5. Моделювання змісту та напрямів здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи у закладі дошкільної освіти у контексті сучасних змін.
6. Визначити перешкоди та шляхи їх усунення у формуванні рухової та здоров'язбережувальної компетентностей дитини дошкільного віку.
7. З'ясувати особливості інтеграції різних видів діяльності як дієвого механізму розвитку дитини у здоров'язбережувальній діяльності.
8. Визначити орієнтири для батьків у формуванні рухової та здоров'язбережувальної компетентностей дитини: основні завдання та напрямки підтримки батьків у системі дошкільної освіти.
9. Імітація фрагменту тематичного дня (за вказаною темою) з проведення вступного аудиту; імітація фрагменту тематичного дня з ознайомлення з діями, що мають бути засвоєні; імітація фрагменту тематичного дня з використанням елементів дослідної діяльності; імітація фрагменту тематичного дня з використанням вправ на первинне опрацювання дій, що мають бути засвоєні.
10. Імітація фрагменту еколого-психологічного тренінгу; імітація фрагменту пізнавальної діяльності на екологічній стежині, прокладеній в приміщенні ЗДО; імітація ігор природничого змісту, в яких би відтворювалися системні знання про природу; імітація фрагменту одного з видів діяльності основної частини проекту природничого змісту.
11. Обговорити мистецьке, зокрема хореографічне, освітнє середовище в групі. Окреслити компоненти середовища – фізичне, соціальне, структуроване навчальне. Охарактеризувати середовище з позиції: естетики, мотивування, реалізації ініціативи, творчості, взаємодії, партнерства дітей,

універсальності, безпечності, багатофункціональності використання дітьми, дорослими.

12. Запропонувати тематику мистецьких (художніх) проєктів, які бажано впроваджувати в освіту дітей, щоб консолідувати участь педагогів і батьків у залученні дошкільників до мистецтва, сприяти формуванню спільної відповідальності за мистецьку освіту дітей, зокрема і хореографічну.
13. Обґрунтувати дитячий хореографічний репертуар (танці, хороводи, забави, руханки, вправи), який би задовольнив освітні потреби та інтереси дитини з багатокультурної дитячої спільноти, з українського суспільства.
14. Обговорити та окреслити напрями співпраці музичного керівника, хореографа, вихователя, вихователя-методиста щодо музичної, театральної та хореографічної освіти дошкільників.
15. Навести приклади використання графічних організаторів під час організації предметно-практичної та технологічної діяльності.
16. Навести приклади завдань, які можна виконати: у парах, трійках, четвірках з метою формування предметно-практичної та технологічної компетентності у дітей дошкільного віку.
17. Розробити індивідуальне інтерв'ю для педагога-практика щодо реалізації ним освітнього напрямку «Ігрова компетентність».
18. Знайти ключові слова, що пояснюють Вашу філософію щодо гри дитини.
19. Скласти програму дій завідувачки/методиста закладу дошкільної освіти щодо імплементації Стандарту з напрямку «Гра дитини».
20. Користуючись показниками ігрової компетентності скласти поведінковий портрет дитини старшого дошкільного віку.
21. Проаналізувати пропозиції щодо підтримки батьками процесу формування ігрової компетентності дитини. Доповнити пропозиції з особистої практики взаємодії педагогів з батьками вихованців.
22. Розробити стимульні запитання і завдання на розвиток фонематичного сприймання за змістом коректурних таблиць (10+).
23. Підготувати картки-завдання для індивідуальної та підгрупової роботи з формування навичок читання складів і коротких слів (10+).
24. Схарактеризувати сутність поняття «педагогічна фасилітація». Укласти перелік професійних навичок педагога-фасилітатора в закладі дошкільної освіти.
25. Записати наскрізні вміння та навички дитини, які демонструють зв'язок між всіма компетентностями та вказують на реалізацію наступності між дошкільною та початковою освітою.
26. Зазначити позитивні можливості та недоліки функціонування різних центрів діяльності для розвитку особистісної компетентності дітей групи.
27. Запропонувати ефективні прийоми та методи, що сприяють особистісному розвитку дитини в організації діяльності в центрах діяльності (кожна підгрупа отримує назву конкретного куточка/осередку: правила групи, екран настрою, коточок для формування почуття приналежності до колективу групи, куточок усамітнення тощо).
28. Змоделювати 2-3 ситуації для закріплення іншомовних лексичних одиниць у повсякденному житті.
29. Представити матеріал для роботи з дітьми через метод повної фізичної

реакції під час формування навичок граматично правильного іноземного мовлення.

30. Описати варіативні можливості застосування ІКТ у роботі з навчання дітей аудіюванню іноземної мови.
31. Навести приклад методу сторітеллінг (storytelling) для розвитку навичок іншомовного говоріння.
32. Поміркувати і визначити причини, які спонукають вихователя використовувати готові зразки робіт із художньо-продуктивної діяльності й мотивувати дітей до їх репродукування.
33. Навести орієнтовні запитання (5-7) творчого або евристично-пошукового характеру, які доцільно ставити в процесі мистецького (художньо-педагогічного) спілкування з дітьми.
34. Визначити 5 прийомів стимулювання інтересу у дітей до мистецької діяльності.
35. Аргументувати особисте ставлення до використання вихователями готових конспектів освітньої діяльності з напрямку «Дитина у світі мистецтва» роботи у ЗДО: три – «за», три «проти».
36. Розробити тематику заходів щодо залучення дітей до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються у дитячих осередках, громаді, суспільстві.
37. Використовуючи елементи SWOT-аналізу зазначити власні сильні та слабкі сторони щодо реалізації завдань освітнього напрямку «Дитина в соціумі».

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ

38. Запропонувати та обґрунтувати найбільш значущі форми і методи формування соціально-громадянської компетентності у ЗДО.
39. Розробити фрагмент заняття для дітей старшої групи «Геометричні фігури» (освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота»).
40. Розробити фрагмент заняття для дітей старшої групи «Цифри» (освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота»).
41. Розробити фрагмент заняття для дітей старшої групи «Орієнтація у просторі» (освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота»).
42. Розробити фрагмент заняття для дітей старшої групи «Орієнтація у часі» (освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота»).
43. Обґрунтувати доцільність формування соціально-фінансової грамотності в дошкільному віці.
44. Переконати присутніх в необхідності допомагати оточуючим як елемент соціально-фінансової грамотності.
45. Переконати присутніх у важливості та необхідності працювати у команді.
46. Допомогти присутнім сформувати у дітей ставлення до грошей: витрачаємо, накопичуємо і ділимося.

Список рекомендованої літератури

Нормативно-правові документи:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук. керівн. Піроженко Т. О., авт. кол-в: Байер О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. 2021. 37 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
2. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою КМУ від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
3. Закон України «Про дошкільну освіту» № 2628–ІІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/showy2628-14#Text>.
4. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
5. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти /Додаток до листа МОН України від 19.04.2018 №1/9-249 URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/nastupnist-mizh-doshkilnoyu-ta-pochatkovoy-u-osvitoyu>.
6. Конвенція про права дитини. 1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
7. Наказ МОН України від 22.01.2016 р. №46 «Щодо впровадження основ соціальної і фінансової освіти дітей дошкільного віку». URL: <http://oblosvita.com/engine/download.php?id=11637>.
8. Положення про заклад дошкільної освіти (в редакції постанови КМУ від 27.01.2021 №86). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2021-%D0%BF#Text>.

Основна література:

1. Безсонова О.К. Творчий продукт. *Методична скарбничка вихователя*. 2021. №1,2, 3.
2. Богініч О.Л., Левінець Н.В., Лохвицька Л.В., Сварковська Л.А. Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. посіб. Київ : Генеза, 2013. 128 с.
3. Богуш А., Гавриш Н. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку. Методичний посібник для вихователя. Серія «Настільна книжка вихователя». К.: Генеза, 2017. 160с.
4. Брежнєва О. Г. Сприяємо сенсорному розвитку дошкільників під час тематичного циклу занять. *Методична скарбничка вихователя*. 2016. № 2. С. 37 – 44.
5. Брежнєва О.Г. Математичний розвиток дошкільників: теорія і технологія: монографія. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018. 481 с.
6. Вознюк Т.В. Сучасні ігрові види спорту: теорія та методика викладання: навчальний посібник. Вінниця:ФОП Корзун Д.Ю., 2017. 248 с. URL: <http://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/2367/D12.pdf>
7. Вчимося читати. Навч.-розв. посіб. для дітей 4–6 років. У двох частинах. К.: «Фенікс», 2020. Ч.1. 272с. з іл. <https://www.shelestova.com.ua/product/vchymosya-chytaty/>
8. Гавриш Н. Розвиток мовлення дітей. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. №3 – 4.
9. Гавриш Н., Пометун О. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку. Парціальна програма для дітей дошкільного віку. К.: ІП НАПН України, 2019. 24 с.
10. Гавриш Н., Пометун О. Сталий розвиток: стосується кожного. *Дошкільне виховання*. 2018. №3. С. 2 – 6.
11. Доброго ранку! Ми раді, що ви тут! Посібник для педагогів про проведення ранкових зустрічей. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2016. 52 с.
12. Дуткевич Т. Дошкільна психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 392с.
13. Еколого-психологічні тренінги. URL: <https://www.slideshare.net/ydvorak/ss-56668391>.
14. Корнєєва О.Л. Вихователі, які вміють грати, – виграють. *Вихователь-методист*. 2017. №2. С. 17 – 21.

15. Косенчук О.Г., Новик І.М. ECERS-3: оцінюємо якість освітнього процесу по-новому. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №12. С. 4 – 9. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/vmdz_12_2020-4-9.pdf
16. Косенчук О.Г., Новик І.М. Досліджуємо якість освітнього процесу. *Дошкільне виховання*. 2020. № 10. С. 10-13. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/dv-102020-kosenchuk-novik.pdf>
17. Крутій К.Л., Стеценко І.Б. Парціальна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт». Освітній напрям «Технології або Тасмнічі перетворення». Запоріжжя: ТОВ«ЛПІС» ЛТД, 2020. 192 с.
18. Кулікова І.А. Англійська мова для дітей дошкільного віку: програма та методичні рекомендації. – Тернопіль: Мандрівець, 2015. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/5anglijska-mova-dlya-ditej-doshkilnogo-viku-kulikova.pdf>
19. Ландрет Л. Правильне виховання характеру дітей. / пер. з англ. Степанова В., ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія», 2017. 224 с.
20. Левінець Н.В. Моделювання здоров'язбереігаючого середовища дошкільного навчального закладу: сучасні підходи. URL: <https://ird.npu.edu.ua/files/levinec.pdf>
21. Машовець М.А., Науменко М.С. Особливості емоційно-ціннісного спілкування в сучасній українській сім'ї. *Молодий вчений*. 2018. № 8.1 (60.1). С. 80 – 84.
22. Мордоус І.О., Волощенко Н.О. До питання про інтеграцію іноземної мови у повсякденне життя дитини дошкільного віку. Освітній дискурс: збірник наукових праць. 2019. №13(5). С. 89-99. URL: <http://www.journal-discourse.com/uk/kataloh-statei/2019-r-135/dopytannia-pro-intehratsiiu-inozemnoi-movy-u-povsiakdenne-zhyttia-dytyny-doshkilnogo-viku.html>
23. Настільний теніс. Програма і методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку гри у настільний теніс / Авраменко О.М., Дроздук В.І., Коваленко Г.М., Якименко Н. Суми: НІКО, 2019. 80 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKeGFYzI4RmpodUk/view?usp=sharing>
24. Нерянова С.І., Піроженко Т.О. Двигун прогресу, або Гра як джерело розвитку дошкільників. *Вихователь-методист*. 2017. №2. С. 11 – 14.
25. Низковська О. Соціально-економічній освіті – новий підхід. *Дошкільне виховання*. 2016. №3.
26. НУМО: платформа розвитку дошкільнят. Я та світ (громадянська свідомість). URL: <https://numo.mon.gov.ua/skills/ya-ta-svit>
27. Піроженко Т.О., Ладивір С.О., Соловійова Л.І. та ін. Компас у світі ціннісних орієнтацій дошкільника : навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. 56 с.
28. Піроженко, Т.О., Соловійова, Л.І. та ін. Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі: навчально-методичний посібник. Київ. Видавничий дім «Слово». 2017. 89 с.
29. Половіна О. А. Артосвіта дітей дошкільного віку: технологія образотворення у дії. Мистецтво та освіта: Науково-методичний журнал. Київ, «Педагогічна думка». 3 (97), 2020 р. С. 34-40.
30. Половіна О. А., Карабаєва І. І. Авторський підхід до рівня визначення та формування художньо-продуктивної компетенції дітей старшого дошкільного віку. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools IGOS-GROUP LTD: United Kingdom, Canada, Ukraine, USA. Vol 39 No 2 (2020) (ISSN 2708-0994; ISSN 2313-7525): С.26-32.*
31. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Підручник. 4-те видання, перероблене Київ. ВЦ «Академія». 2018. 408 с
32. Регулююча дія ціннісних орієнтацій у житті дитини: моногр. [Т.О. Піроженко, І.І. Карабаєва, О.Ю. Хартман, Л.І. Соловійова, О.І. Федорчук, Л.Д. Токарева]; за ред. Т.О. Піроженко. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 222 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/722164/>.
33. Слюсар А, Шабер Н. Дитинство серед природи. *Дошкільне виховання*. 2020. №2. С.11 – 15.

34. Черешнюк О., Артоуз О., Кирган В. Економіка для дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. №3.
35. Шевчук А.С. Мистецька освіта дітей: традиції та інновації в оновленому БКДО. *Дошкільне виховання*. 2021. №4. С. 16-19.
36. Шевчук А. С. Дитяча хореографія : навч.-метод. посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 288 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/programi/hevchuk_Dut_Horeografiya.pdf; <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/6dityacha-xoreografiya-shevchuk.pdf>
37. Шевчук А. С. Дитячі розваги і свята (у схемах, таблицях, визначеннях, сценаріях) : навч.-метод. посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2020. 336 с.
38. Шевчук А. С. Формування навичок рефлексії у дітей: ранкова зустріч «Мистецький досвід». *Музичний керівник*. 2021. № 5. С. 4-7.
39. Шкірянний м'яч. Програма і методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку гри у футбол / Дяконова Н.С., Дроздюк В.І., Коваленко Г.М., Якименко Н.І. Суми: НІКО, 2019. 44 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKeGFEYzi4RmpodUk/view?usp=sharing>
40. Шрамченко О., Рибалко П. Фізкультурно-оздоровча робота в закладах дошкільної освіти: практичні поради. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 7 (81). URL: <https://pedscience.sspu.sumy.ua/wp-content/uploads/2019/01/17.pdf>
41. Шаблони для створення презентацій. URL: <http://teach-inf.at.ua/load/prafika/49>
42. CartoonMaker – Конструктор мультків і коміксів. URL: http://teach-inf.at.ua/load/programi/rizne/cartoonmaker_konstruktor_multikiv_i_komiksiv/18-1-0-500#.VqQIo8ip2w8

Додаткова література:

1. Березова Г.О. Хореографічна робота з дошкільнятам. Київ: Музична Україна, 1989. 204 с.
2. Богінч О. Л., Бабачук Ю.М. Рухливі ігри та ігрові вправи з елементами спортивних ігор для дітей дошкільного віку. Тернопіль : «Мандрівець», 2014. 224 с.
3. Брежнєва О. Г. Календарне планування (Тема «Кіно»). Ігри та вправи для картотеки. *Методична скарбничка вихователя*. 2017. №4. С.16 – 20; 29 – 35.
4. Брежнєва О.Г. Ігри логіко-математичного спрямування в межах проєкту «Магазин». *Методична скарбничка вихователя*. 2017. № 2. С. 39 – 42.
5. Все для школи: графіка, оформлення, дизайн. URL: <http://all-for-schools.blogspot.com>
6. Гавриш Н., Крутій К. Як змінювалися підходи до розвитку мовлення дітей. *Дошкільне виховання*. 2019. № 10. С.7 – 12.
7. Гарбачук Н. Водний бізборд – лабораторія в дитсадку. *Дошкільне виховання*. 2020. С.21–23.
8. Джежелей О., Коваленко О. Вчуся читати. Навч.-розвив. пос. для дітей Частина 1. Харків: Ранок, 2001. 144 с.
9. Дідура Л., Міняйло О. На гостину до старого дуба. *Дошкільне виховання*. 2019. № 6. С.30–32.
10. Для творчості дитини вірші, пісні, картини. Метод. посіб. / авт.-уклад.: Т.О.Піроженко, А. С. Шевчук. Київ : Вид. Дім «Слово», 2017. 128 с.
11. Закони екології Коммонера. URL: https://pidru4niki.com/1960120837942/ekologiya/zakoni_ekologiyi_kommonera
12. Левінець Н. В. Долгаль С.Г. Красікова Н.А. Зростаємо здоровими: зошит із формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей старшого дошкільного віку. Київ :Гене́за, 2017. 32 с.+ 1 дод. (16 с.) – (Серія «Я буду вправним первачком»).
13. Лохвицька Л.В., Андрющенко Т.К. До здоров'я дітей - через освіту дорослих: Технологія взаємодії дошкільних навчальних закладів з родинами Тернопіль:Мандрівець, 2012. 176 с.
14. Матеріали круглого столу «На шляху до якісного дошкілля»: упоряд. О.Г.Косенчук, Л.В.Куземко, О.А. Венгловська, І.М.Новик: УІРО, 2021. 35 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/kruglij-stil_na-shlyahu-do-yakisnogo-doshkillya.pdf

15. Пасічник В.М., Пітин М.П., Згоба В.Л. Сучасні технології з елементами видів спорту у фізичному вихованні дітей дошкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова*. Вип. 10 (80). 2017. С.88 – 93. URL: [irbis-nbuv.gov.ua> cgi-bin> irbis_nbuv > cgiirbis_64](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64)
16. Піроженко Т.О. Відповідальність дорослого перед дитячою грою: стратегічний орієнтир. *Вихователь-методист*. 2017. №2. С. 5 – 10.
17. Половіна О. Мистецька освіта дошкільників: не відтворювати, а творити. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. № 1. 2019. С.15 – 22.
18. Половіна О. Мистецька освіта дошкільників: свобода, творчість, інтеграція. *Дошкільне виховання*. № 5. 2019. С.3 – 8.
19. Половіна О. Мистецька освіта сьогодні: синтез підходів. *Дошкільне виховання*. 2019. №12. С.3 – 8.
20. Рекомендації щодо забезпечення якості дошкільної освіти України в умовах карантину/ авт. кол. Косенчук О., Новик І., Венгловська О.: УІРО, 2021. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/doshkilnaosvita.pdf>
21. Сулімова С., Сокиринська Н. Соціально-фінансова освіта: успішний досвід. *Дошкільне виховання*. 2016. №4.
22. Шевчук А.С. Інтегрована відповідальність, або Зони впливу різних фахівців на музичне виховання дітей. *Музичний керівник*. 2020. № 4. С. 4–10.